

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿತಮಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

॥ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿತಮಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ರಾಜ್ಞೋ ದಶರಥಸ್ಯ ಶೋಕಸ್ತೇನ ಕೌಸಲ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿ
ಸ್ವಕರ್ತೃಕಮುನಿಕುಮಾರವಧವಿಷಯಕಪ್ರಸಂಗಸ್ಯ ಶ್ರಾವಣಂ

ಪ್ರತಿಬುದ್ಧೋ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಶೋಕೋಪಹತಚೇತನಃ |
ಅಥ ರಾಜಾ ದಶರಥಃ ಸ ಚಿಂತಾಮಭ್ಯಪದ್ಯತ || 2.63.1 ||

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಯೋಶ್ಚೈವ ವಿವಾಸಾದ್ ವಾಸವೋಪಮಂ |
ಆಪೇದೇ ಉಪಸರ್ಗಸ್ತಂ ತಮಃ ಸೂರ್ಯಮಿವಾಸುರಂ || 2.63.2 ||

ಸಭಾರ್ಯೇ ಹಿ ಗತೇ ರಾಮೇ ಕೌಸಲ್ಯಾಂ ಕೋಸಲೇಶ್ವರಃ |
ವಿವಕ್ಷುರಸಿತಾಪಾಂಗೀಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ದುಷ್ಕೃತಮಾತ್ಮನಃ || 2.63.3 ||

ಸ ರಾಜಾ ರಜನೀಂ ಷಷ್ಟೀಂ ರಾಮೇ ಪ್ರವ್ರಾಜಿತೇ ವನಂ |
ಅರ್ಧರಾತ್ರೇ ದಶರಥಃ ಸೋಽಸ್ಮರದ್ ದುಷ್ಕೃತಂ ಕೃತಂ || 2.63.4 ||

ಸ ರಾಜಾ ಪುತ್ರಶೋಕಾರ್ತಃ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ದುಷ್ಕೃತಮಾತ್ಮನಃ |
ಕೌಸಲ್ಯಾಂ ಪುತ್ರಶೋಕಾರ್ತಾಮಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || 2.63.5 ||

ಯದಾಚರತಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಶುಭಂ ವಾ ಯದಿ ವಾಶುಭಂ |
ತದೇವ ಲಭತೇ ಭದ್ರೇ ಕರ್ತಾ ಕರ್ಮಜಮಾತ್ಮನಃ || 2.63.6 ||

ಗುರುಲಾಘವಮರ್ಥಾನಾಮಾರಂಭೇ ಕರ್ಮಣಾಂ ಫಲಂ |
ದೋಷಂ ವಾ ಯೋ ನ ಜಾನಾತಿ ಸ ಬಾಲ ಇತಿ ಹೋಚ್ಯತೇ || 2.63.7 ||

ಕಶ್ಚಿದಾಮ್ರವಣಂ ಛಿತ್ತ್ವಾ ಪಲಾಶಾಂಶ್ಚ ನಿಷಿಂಚತಿ |
ಪುಷ್ಪಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಫಲೇ ಗೃಧ್ನುಃ ಸ ಶೋಚತಿ ಫಲಾಗಮೇ || 2.63.8 ||

ಅವಿಜ್ಞಾಯ ಫಲಂ ಯೋ ಹಿ ಕರ್ಮ ತ್ವೇವಾನುಧಾವತಿ |
ಸ ಶೋಚೇತ್ ಫಲವೇಲಾಯಾಂ ಯಥಾ ಕಿಂಶುಕಸೇಚಕಃ || 2.63.9 ||

ಸೋಽಹಮಾಮ್ರವಣಂ ಛಿತ್ತ್ವಾ ಪಲಾಶಾಂಶ್ಚ ನೃಷೇಚಯಂ |
ರಾಮಂ ಫಲಾಗಮೇ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾಚ್ಛೋಚಾಮಿ ದುರ್ಮತಿಃ || 2.63.10 ||

ಲಬ್ಧಶಬ್ದೇನ ಕೌಸಲ್ಯೇ ಕುಮಾರೇಣ ಧನುಷ್ಮತಾ |
ಕುಮಾರಃ ಶಬ್ದವೇಧೀತಿ ಮಯಾ ಪಾಪಮಿದಂ ಕೃತಂ || 2.63.11 ||

ತದಿದಂ ಮೇಽನುಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ದೇವಿ ದುಃಖಂ ಸ್ವಯಂಕೃತಂ |
ಸಮೋಹಾದಿಹ ಬಾಲೇನ ಯಥಾ ಸ್ಯಾದ್ ಭಕ್ಷಿತಂ ವಿಷಂ || 2.63.12 ||

ಯಥಾನ್ಯಃ ಪುರುಷಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪಲಾಶೈರ್ಮೋಹಿತೋ ಭವೇತ್ |
ಏವಂ ಮಯಾಪ್ಯವಿಜ್ಞಾತಂ ಶಬ್ದವೇದ್ಯಮಿದಂ ಫಲಂ || 2.63.13 ||

ದೇವ್ಯನೂಥಾ ತ್ವಮಭವೋ ಯುವರಾಜೋ ಭವಾಮ್ಯಹಂ |
ತತಃ ಪ್ರಾವೃಡನುಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮಮ ಕಾಮವಿವರ್ಧಿನೀ || 2.63.14 ||

ಅಪಾಸ್ಯ ಹಿ ರಸಾನ್ ಭೌಮಾಂಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಚ ಜಗದಂಶುಭಿಃ |
ಪರೇತಾಚರಿತಾಂ ಭೀಮಾಂ ರವಿರಾಚರತೇ ದಿಶಂ || 2.63.15 ||

ಉಷ್ಣಮಂತರ್ದಧೇ ಸದ್ಯಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ದದೃಶಿರೇ ಘನಾಃ |
ತತೋ ಜಹೃಷಿರೇ ಸರ್ವೇ ಭೇಕಸಾರಂಗಬರ್ಹಿಣಃ || 2.63.16 ||

ಕ್ಲಿನ್ನಪಕ್ಷೋತ್ತರಾಃ ಸ್ನಾತಾಃ ಕೃಚ್ಛಾದಿವ ಪತತ್ರಿಣಃ |
ವೃಷ್ಟಿವಾತಾವಧೂತಾಗ್ರಾನ್ ಪಾದಪಾನಭಿಪೇದಿರೇ || 2.63.17 ||

ಪತಿತೇನಾಂಭಸಾಽಽಚ್ಛನ್ನಃ ಪತಮಾನೇನ ಚಾಸಕೃತ್ |
ಆಬಭೌ ಮತ್ತಸಾರಂಗಸ್ತೋಯರಾಶಿರಿವಾಚಲಃ || 2.63.18 ||

ಪಾಂಡುರಾರುಣವರ್ಣಾನಿ ಸ್ರೋತಾಂಸಿ ವಿಮಲಾನ್ಯಪಿ |
ಸುಸ್ರವುರ್ಗಿರಿಧಾತುಭ್ಯಃ ಸಭಸ್ಮಾನಿ ಭುಜಂಗವತ್ || 2.63.19 ||

ತಸ್ಮಿನ್ನತಿಸುಖೇ ಕಾಲೇ ಧನುಷ್ಮಾನಿಷುಮಾನ್ ರಥೀ |
ವ್ಯಾಯಾಮಕೃತಸಂಕಲ್ಪಃ ಸರಯೂಮನ್ವಗಾಂ ನದೀಂ || 2.63.20 ||

ನಿಪಾನೇ ಮಹಿಷಂ ರಾತ್ರೌ ಗಜಂ ವಾಭ್ಯಾಗತಂ ಮೃಗಂ |
ಅನ್ಯದ್ ವಾ ಶ್ವಾಪದಂ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಿಘಾಂಸುರಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || 2.63.21 ||

ಅಥಾಂಧಕಾರೇ ತ್ವಶ್ರೌಷಂ ಜಲೇ ಕುಂಭಸ್ಯ ಪೂರ್ಯತಃ |
ಅಚಕ್ಷುವಿಷಯೇ ಘೋಷಂ ವಾರಣಸ್ಯೇವ ನರ್ದತಃ || 2.63.22 ||

ತತೋಽಹಂ ಶರಮುದ್ಧೃತ್ಯ ದೀಪ್ತಮಾಶೀವಿಷೋಪಮಂ |
ಶಬ್ದಂ ಪ್ರತಿ ಗಜಪ್ರೇಪ್ಸುರಭಿಲಕ್ಷ್ಯಮಪಾತಯಂ || 2.63.23 ||

ಅಮುಂಚಂ ನಿಶಿತಂ ಬಾಣಮಹಮಾಶೀವಿಷೋಪಮಂ |
ತತ್ರ ವಾಗುಷಸಿ ವ್ಯಕ್ತಾ ಪ್ರಾದುರಾಸೀದ್ ವನೌಕಸಃ || 2.63.24 ||

ಹಾ ಹೇತಿ ಪತತಸ್ತೋಯೇ ಬಾಣಾದ್ ವ್ಯಥಿತಮರ್ಮಣಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ನಿಪತಿತೇ ಭೂಮೌ ವಾಗಭೂತ್ ತತ್ರ ಮಾನುಷೀ || 2.63.25 ||

ಕಥಮಸ್ಮದ್ವಿಧೇ ಶಸ್ತ್ರಂ ನಿಪತೇಚ್ಚ ತಪಸ್ವಿನಿ |
ಪ್ರವಿವಿಕ್ತಾಂ ನದೀಂ ರಾತ್ರಾವುದಾಹಾರೋಽಹಮಾಗತಃ || 2.63.26 ||

ಇಷುಣಾಭಿಹತಃ ಕೇನ ಕಸ್ಯ ವಾಪಕೃತಂ ಮಯಾ |
ಋಷೇರ್ಹಿ ನ್ಯಸ್ತದಂಡಸ್ಯ ವನೇ ವನ್ಯೇನ ಜೀವತಃ || 2.63.27 ||

ಕಥಂ ನು ಶಸ್ತ್ರೇಣ ವಧೋ ಮದ್ವಿಧಸ್ಯ ವಿಧೀಯತೇ |
ಜಟಾಭಾರಧರಸ್ಯೈವ ವಲ್ಕಲಾಜಿನವಾಸಸಃ || 2.63.28 ||

ಕೋ ವಧೇನ ಮಮಾರ್ಥೀ ಸ್ಯಾತ್ ಕಿಂ ವಾಸ್ಯಾಪಕೃತಂ ಮಯಾ |
ಏವಂ ನಿಷ್ಫಲಮಾರಬ್ಧಂ ಕೇವಲಾನರ್ಥಸಂಹಿತಂ || 2.63.29 ||

ನ ಕ್ವಚಿತ್ ಸಾಧು ಮನ್ಯೇತ ಯಥೈವ ಗುರುತಲ್ಪಗಂ |
ನೇಮಂ ತಥಾನುಶೋಚಾಮಿ ಜೀವಿತಕ್ಷಯಮಾತ್ಮನಃ || 2.63.30 ||

ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ಚೋಭಾವನುಶೋಚಾಮಿ ಮದ್ವಧೇ |
ತದೇತನ್ನಿಧುನಂ ವೃದ್ಧಂ ಚಿರಕಾಲಭೃತಂ ಮಯಾ || 2.63.31 ||

ಮಯಿ ಪಂಚತ್ವಮಾಪನ್ನೇ ಕಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ವರ್ತಯಿಷ್ಯತಿ |
ವೃದ್ಧೌ ಚ ಮಾತಾಪಿತರಾವಹಂ ಚೈಕೇಷುಣಾ ಹತಃ || 2.63.32 ||

ಕೇನ ಸ್ಮ ನಿಹತಾಃ ಸರ್ವೇ ಸುಬಾಲೇನಾಕೃತಾತ್ಮನಾ |
ತಾಂ ಗಿರಂ ಕರುಣಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಮ ಧರ್ಮಾನುಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ || 2.63.33 ||

ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಸಶರಂ ಚಾಪಂ ವ್ಯಧಿತಸ್ಯಾಪತದ್ ಭುವಿ |
ತಸ್ಯಾಹಂ ಕರುಣಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಋಷೇರ್ವಿಲಪತೋ ನಿಶಿ || 2.63.34 ||

ಸಂಭ್ರಾಂತಃ ಶೋಕವೇಗೇನ ಭೃಶಮಾಸಂ ವಿಚೇತನಃ |
ತಂ ದೇಶಮಹಮಾಗಮ್ಯ ದೀನಸತ್ತ್ವಃ ಸುದುರ್ಮನಾಃ || 2.63.35 ||

ಅಪಶ್ಯಮಿಷುಣಾ ತೀರೇ ಸರಯ್ವಾಸ್ತಾಪಸಂ ಹತಂ |
ಅವಕೀರ್ಣಜಟಾಭಾರಂ ಪ್ರವಿದ್ಧಕಲಶೋದಕಂ || 2.63.36 ||

ಪಾಂಸುಶೋಣಿತದಿಗ್ಧಾಂಗಂ ಶಯಾನಂ ಶಲ್ಯವೇಧಿತಂ |
ಸ ಮಾಮುದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ತ್ರಸ್ತಮಸ್ವಸ್ಥಚೇತನಂ || 2.63.37 ||

ಇತ್ಯುವಾಚ ವಚಃ ಕ್ರೂರಂ ದಿಧಕ್ಷನ್ನಿವ ತೇಜಸಾ |
ಕಿಂ ತವಾಪಕೃತಂ ರಾಜನ್ ವನೇ ನಿವಸತಾ ಮಯಾ || 2.63.38 ||

ಜಿಹೀರ್ಷುರಂಭೋ ಗುರ್ವರ್ಥಂ ಯದಹಂ ತಾಡಿತಸ್ತ್ವಯಾ |
ಏಕೇನ ಖಲು ಬಾಣೇನ ಮರ್ಮಣ್ಯಭಿಹತೇ ಮಯಿ || 2.63.39 ||

ದ್ವಾವಂಧೌ ನಿಹತೌ ವೃದ್ಧೌ ಮಾತಾ ಜನಯಿತಾ ಚ ಮೇ |
ತೌ ನೂನಂ ದುರ್ಬಲಾವಂಧೌ ಮತ್ಪ್ರತೀಕ್ಷೌ ಪಿಪಾಸಿತೌ || 2.63.40 ||

ಚಿರಮಾಶಾಂ ಕೃತಾಂ ಕಷ್ಟಾಂ ತೃಷ್ಟಾಂ ಸಂಧಾರಯಿಷ್ಯತಃ |
ನ ನೂನಂ ತಪಸೋ ವಾಸ್ತಿ ಫಲಯೋಗಃ ಶ್ರುತಸ್ಯ ವಾ || 2.63.41 ||

ಪಿತಾ ಯನ್ಮಾಂ ನ ಜಾನೀತೇ ಶಯಾನಂ ಪತಿತಂ ಭುವಿ |
ಜಾನನ್ನಪಿ ಚ ಕಿಂ ಕುರ್ಯಾದಶಕ್ತಶ್ಚಾಪರಿಕ್ರಮಃ || 2.63.42 ||

ಭಿದ್ಯಮಾನಮಿವಾಶಕ್ತಸ್ತ್ರಾತುಮನ್ಯೋ ನಗೋ ನಗಂ |
ಪಿತುಸ್ತ್ವಮೇವ ಮೇ ಗತ್ವಾ ಶೀಘ್ರಮಾಚಕ್ಷ್ವ ರಾಘವ || 2.63.43 ||

ನ ತ್ವಾಮನುದಹೇತ್ ಕ್ರುದ್ಧೋ ವನಮಗ್ನಿರಿವೈಧಿತಃ |
ಇಯಮೇಕಪದೀ ರಾಜನ್ ಯತೋ ಮೇ ಪಿತುರಾಶ್ರಮಃ || 2.63.44 ||

ತಂ ಪ್ರಸಾದಯ ಗತ್ವಾ ತ್ವಂ ನ ತ್ವಾ ಸಂಕುಪಿತಃ ಶಪೇತ್ |
ವಿಶಲ್ಯಂ ಕುರು ಮಾಂ ರಾಜನ್ ಮರ್ಮ ಮೇ ನಿಶಿತಃ ಶರಃ || 2.63.45 ||

ರುಣದ್ಧಿ ಮೃದು ಸೋತ್ಸೇಧಂ ತೀರಮಂಬುರಯೋ ಯಥಾ |
ಸಶಲ್ಯಃ ಕ್ಲಿಶ್ಯತೇ ಪ್ರಾಣೈರ್ವಿಶಲ್ಯೋ ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ || 2.63.46 ||

ಇತಿ ಮಾಮವಿಶಚ್ಚಿಂತಾ ತಸ್ಯ ಶಲ್ಯಾಪಕರ್ಷಣೇ |
ದುಃಖಿತಸ್ಯ ಚ ದೀನಸ್ಯ ಮಮ ಶೋಕಾತುರಸ್ಯ ಚ || 2.63.47 ||

ಲಕ್ಷಯಾಮಾಸ ಸ ಋಷಿಶ್ಚಿಂತಾಂ ಮುನಿಸುತಸ್ತದಾ |
ತಾಮ್ಯಮಾನಂ ಸ ಮಾಂ ಕೃಚ್ಛ್ಯಾದುವಾಚ ಪರಮಾರ್ಥವಿತ್ || 2.63.48 ||

ಸೀದಮಾನೋ ವಿವೃತ್ತಾಂಗೋಽಚೇಷ್ಟಮಾನೋ ಗತಃ ಕ್ಷಯಂ |
ಸಂಸ್ತಭ್ಯ ಶೋಕಂ ಧೈರ್ಯೇಣ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತೋ ಭವಾಮ್ಯಹಂ || 2.63.49 ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಕೃತಂ ತಾಪಂ ಹೃದಯಾದಪನೀಯತಾಂ |
ನ ದ್ವಿಜಾತಿರಹಂ ರಾಜನ್ ಮಾ ಭೂತ್ ತೇ ಮನಸೋ ವ್ಯಥಾ || 2.63.50 ||

ಶೂದ್ರಾಯಾಮಸ್ಮಿ ವೈಶ್ವೇನ ಜಾತೋ ನರವರಾಧಿಪ |
ಇತೀವ ವದತಃ ಕೃಚ್ಛ್ಯಾದ್ ಬಾಣಾಭಿಹತಮರ್ಮಣಃ || 2.63.51 ||

ವಿಘೂರ್ಣತೋ ವಿಚೇಷ್ಟಸ್ಯ ವೇಪಮಾನಸ್ಯ ಭೂತಲೇ |
 ತಸ್ಯ ತ್ವಾತಾಮ್ಯಮಾನಸ್ಯ ತಂ ಬಾಣಮಹಮುದ್ಧರಂ |
 ಸ ಮಾಮುದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಂತ್ರಸ್ತೋ ಜಹೌ ಪ್ರಾಣಾಂಸ್ತಪೋಧನಃ || 2.63.52 ||

ಜಲಾದ್ರ್ಯಗಾತ್ರಂ ತು ವಿಲಪ್ಯ ಕೃಚ್ಛಂ
 ಮರ್ಮವ್ರಣಂ ಸಂತತಮುಚ್ಛ್ವಸಂತಂ |
 ತತಃ ಸರಯ್ವಾಂ ತಮಹಂ ಶಯಾನಂ
 ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಭದ್ರೇ ಸುಭೃಶಂ ವಿಷಣ್ಣಃ || 2.63.53 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
 ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿತಮಃ ಸರ್ಗಃ ||